

ZALDIBARKO UDAL FUNTSAREN ISAD

Identifikazio-arloa

Erreferentziazko kodea	ES 48020 AHFB/BFHA U48095
Titulua	Zaldibarko Udal Artxiboa
Data(k)	1462 - 1940
Deskribapen maila	Funtsa
Deskribapen-unitatearen bolumena eta euskarria	<ul style="list-style-type: none"> - Metro linealak: 12,42 m/l - Kaxak: 101 - Liburu solteak: 8 - Espediente-kopurua: 2470 Papera.

Testuinguru arloa

Ekoizlearen izena	Zaldibarko Udala
Instituzio historia	<p>Zaldibar Bizkaiko Durangaldean dago eta Durangoko barruti judizialekoa da.</p> <p>Zaldibar elizatea Durangaldeko merindadekoa zen, eta Bizkaiko Jaurerriko Batzar Nagusien zortzigarren eserlekua hartu zuen.</p> <p>Bizkaiko Lur Lauan gertatzen den bezala, Zaldua edo Zaldibar zen Erdi Aroko instituzionalizazio-prozesuan. Parrokia-eliza San Andresi eskainita dago. San Andres XIII. mendean ageri da, baina aldaketa handiak izan zituen XVII. eta XVIII. mendeetan. XIV. mendean, Zaldibarren leinua parrokiako patroia eta elizateko familia nagusia zen.</p> <p>Behe Erdi Aroan Bizkaiko lurralde osoan izandako bando-kideen borrokak jasan behar izan zituen, Lur Lauan eta hiribilduetan bezala, baita mendeetan zehar lurraldeak izan zituen gatazka armatuak ere, XIX. mendeko gerra karlistak eta XX. mendeko Gerra Zibila bereziki.</p>

Instituzio historia	<p>Historian ekonomia duala izan du. Auzoetan jarduera landatarra izan da, nekazaritza, abeltzaintza eta basogintza garatu dira eta burdinolak eta errotak egon dira. Baina udalerrriaren erdigunean industria-garapena oso presente egon da XX. mendetik, eraldaketa-industriekin, tailerrekin, fabrikekin eta abarrekin. Horrek guztiak presio demografikoari eta haren hazkundeari eustea erraztu du.</p> <p>Urgazia iturburuko urak nabarmendu behar dira. Ur mineral sendagarriak dira, eta XIX. mendean eraiki zuten beren bainuetxe ospetsua. José María de Munibe Arangurenek sortu zuen (Peñafloridako XI. kondea), eta 1849an inauguratu zuten. Lekua ospetsua izan zen, eta han atseden hartzea eta sendatzeko urak hartzea joan ziren, besteak beste, Bilboko oligarkiak. Horretarako, funtsezkoa izan zen 1887an inauguratzea elizate hori Durangoarekin lotzen zuen eta 1882an ireki zuten Bilboraino zihoan trenbidearekin lotzen zuen trenbide-zatia.</p> <p>Bainuetxearen eraikina 1922an itxi zuten, eta Bizkaiko Foru Aldundiak erosi zien jabeei, Ospitale Psikiatriko bat jartzeko. 1925ean, Zaldibarko bizilagunen ekarpenarekin, bainuetxe berria eraiki zuten, 1957an behin betiko itxi zuten arte irekita egon zena, ez zelako errentagarria.</p>
Artxibo historia	<p>Zaldibar elizateko dokumentazioa udal artxiboan egon da, 1993an Bizkaiko Foru Artxibo Historikora eraman zuten arte. Lekualdaketak 1940 baino lehenagoko dokumentazio historikoa ekarri zuen funtsean. Gainerako agiriak udal artxiboan daude.</p> <p>Bizkaiko Foru Aldundiko Ondare Historikoaren Zerbitzuak dokumentazioa lekualdatu aurretik egindako txostenaren arabera, tamaina ertaineko artxiboa da, eta dokumentu gehienak duela gutxi egindakoak dira, udalerrriaren industria-garapenari lotuak, nahiz eta Erdi Aroko eta aro modernoko dokumentazioa ere baduen.</p> <p>Artxiboa udaletxean zegoen, udal-bulegoen ondoan. Dokumentazio guztia apalategietan jarritako kutxetan instalatuta zegoen.</p> <p>Dokumentazioa atalka eta azpiatalka antolatuta zegoen, eta kutxen kanpoaldean edukia zehazten zen. Saillapen-taula bat zegoen inbentario bati lotuta.</p>

Sarrera modua	BFAHn gordailatutako dokumentazioa 1993ko uztailearen 29an sartu da, Bizkaiko Foru Aldundiak eta Zaldibarko Udalak urte horretako urtarrilaren 14an sinatutako lankidetzaren hitzarmena betez.
---------------	--

Eduki eta egitura arloa

Irismena eta edukia	Zaldibarko elizateak eta udalak 1462 eta 1940 artean sortutako dokumentazio historikoa.
Balorazioa, hautaketa eta ezabaketa	Kontserbazio iraunkorreko dokumentazioa.
Sarrera berriak	Beste hitzarmen bat sinatuz gero, sarrera berriak egon daitezke.
Erakundea	Dokumentazioa Udal Artxibozainen Lantaldearen sailkapen-koadroaren bidez antolatu da, serie batzuekin handituta. Koadroa BFAHn dauden udalerrri guztietarako erabiltzen da, eta, beraz, baliteke udalerrri horretan sortutako dokumentazioaren artean serie batzuk ez islatzea. Gobernuaren, Idazkaritzaren eta Udal Administrazioaren eta Ogasunaren jarduerak hartzen ditu, honela: <ul style="list-style-type: none">– Gobernua: 170 dokumentu 1549 eta 1940 artekoak.– Idazkaritza: 1008 dokumentu 1462 eta 1940 artekoak.– Ogasuna: 1291 dokumentu 1526 eta 1940 artekoak.

Sartzeko eta erabiltzeko baldintzen arloa

Sartzeko baldintzak	Sarrera askea. Salbuespenetarako, ikus Bizkaiko Foru Agiritegi Historikoaren ISAD.
Erreproduktzio baldintzak	Erreproduktzio askea. Salbuespenetarako, ikus Bizkaiko Foru Agiritegi Historikoaren ISAD.
Dokumentuen hizkuntza/idazkera	Gaztelania.
Ezaugarri fisikoak eta baldintza teknikoak	Kontserbazio-egoera, oro har, ona da.

Deskribapen tresnak	Dokumentazio guztia katalogatuta dago, eta Bizkaiko Foru Agiritegi Historikoko Udal Atalak erabiltzen dituen deskribapen-tresnen bidez eskura daiteke: a. Sailkapen-koadroa. b. ARWE datu-basea, artxiboari buruzko katalogazioa kudeatzeko. Hainbat sarbide-puntu eta onomastika, toponimia eta gaikako indize ditu. c. ARIT datu-basea , kanpo-kontsultarako, aurrekoaren informazio eta sarbide berarekin.
---------------------	--

Lotutako dokumentazio arloa

Jatorrizko dokumenturik ote dagoen eta horien kokalekua	Dokumentazio guztia originala da.
Kopiarik ote dagoen eta horien kokalekua	Bizkaiko Foru Agiritegi Historikoa gordetzen duen dokumentazioaren zati bat digitalizatzen eta Interneten erabiltzaileen eskura jartzen ari da. Sarbidea ARITen datu-basea ren bidez ere egiten da. Akta-liburuak, 1830 baino lehenagoko dokumentazioa, 1900 baino lehenagoko dokumentazioa (planoak barne), eta 1910 baino lehenagoko biztanleen erroldak digitalizatu dira.
Lotutako deskribapen unitatea	Zaldibarko Udalarekin lotutako dokumentu-iturriak daude BFAHren ataletan, batez ere administrazio-atalean eta atal judizialean. Udalak 1941etik gaur egun arte sortutako dokumentazioa udaletxean gordetzen da.
Argitalpenei buruzko oharra	Pinedo Otaola, Juan Antonio (1996). Ermua, Mallabia eta Zaldibar: Azterketa historiko-artistikoak. Bizkaiko herrien monografiak. Bizkaiko Foru Aldundia. Bilbo.

Oharren arloa

Oharrak	Bizkaiko Foru Agiritegi Historikoko Udal Atalak artxibo historikoaren funtzioa betetzen du funtsak gordailutu dituzten udalerrientzat.
---------	--

Kontrol arloa

Artxibozainaren oharra	Actuaciones Culturales Estrategicas 4 SL enpresak Bizkaiko Agiritegi Historikoko udal-atalerako egindako deskribapena, bertako teknikariak gainbegiratuta.
------------------------	--

Arauak edo erregelak	General International Standard Archival Description, Second Edition, ISAD (G) (Agirien Deskribapenerako Nazioarteko Arau Orokorra). Deskribapen Agirien Batzordeak hartutakoa Agirien Nazioarteko Kontseiluan, Stockholmen (Suedia), 1999ko irailaren 19-22an. Madril. 2000.
Deskribapenaren data	2020/01/20